

שימוש במטרייה בשבת במקום שיש בו ערוב

שו"ע או"ח סימן ש"א וסימן שט"ו

שאלה: מה הדין בהלכה הקונסרבטיבית באשר לשימוש במטרייה בשבת במקום שיש בו ערוב?

בתודה,
תמי גוטליב

תשובה:

בדיון על השימוש במטרייה בשבת אתמקד בשתי פנים, ואשתדל לאחוז בשתייהן יחד:

- איסור מלאכה
- מראית עין

הקדמה

המקור הראשון בתורה שבו יש מצווה כללית הנוגעת לשבת הוא עשרת הדברות:

זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך. כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו. (שמות כ:ז-י)

וכך גם בהמשך ספר שמות:

ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת כי כל העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה. ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה' כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת. (לא:יד-טו)

אחת המלאכות האסורות בשבת היא מלאכת 'בונה'. הפוסקים שעסקו בעניין שאלו שתי שאלות עקרוניות: האם פתיחת מטרייה נחשבת למלאכת בונה, ואם כן, האם זאת בנייה הנחשבת לבנייה של קבע.

סקירת השיטות והבאת חלק מהמקורות

מקורות רבים דנים בשימוש בחפצים שונים העשויים לשמש אוהל: כיסא מתקפל, פתח בגג, כובע רחב שוליים, חופה ועוד, והם מבררים לגבי כל אחד ואחד מן החפצים מן החפצים

הללו, שמא מדובר במבנה קבע, באוהל ארעי, באוהל המשמש כבסיס או באוהל המשמש כמחסה. כך למשל, כיסא מתקפל הנפתח במשיכה משמש כבסיס, ומשום שאין צורך בחלל שתחתיו, הרי שהוא מותר בשימוש בשבת. תכלית החלל תחת המטרייה איננו דומה לזה שתחת הכיסא המתקפל, ועל כן ואיננו יכולים ללמוד את הדין ממנו.

להלן אביא מקצת מן המקורות הרבים והמגוונים העוסקים בנושא, מתוך ניסיון להציג באופן הוגן את הקולות השונים.

בניית אוהל ארעי מותרת בשבת

הסוגייה להלן דנה במקרה של 'פקק החלון', לוח עץ שסותמים בו חלון פתוח:

דתנן, פקק החלון, רבי אליעזר אומר: בזמן שקשור ותלוי - פוקקין בו, ואם לאו - אין פוקקין בו. וחכמים אומרים: בין כך ובין כך - פוקקין בו. אמר ליה אביי: אלא מעתה, תלא כוזא בסיכתא הכי נמי דמיחייב? [תלה כלי קטן ביתד, האם גם בכך חייב חטאת?] אלא אמר אביי: מדרבנן היא, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול.

מנקיט אביי חומרי מתניתא [ליקט אביי דינים מברייתות שונות], ותני: הגוד והמשמרת כילה וכסא גלין [שק עור, מסננת מיוחדת לשמרים, כילה וכיסא מתפרק] - לא יעשה, ואם עשה - פטור אבל אסור. אהלי קבע - לא יעשה, ואם עשה - חייב חטאת. אבל מטה וכסא טרסקל ואסלא [כיסאות מתפרקים] - מותר לנטותן לכתחילה (בבלי שבת קלז ע"ב - קלח ע"א)

דעת רבי אליעזר בברייתא היא שאם הפקק קשור בגג מערב שבת מותר לסגור איתו את החלון, מכיוון שהוא חלק מהגג, אך אם הפקק אינו קשור בו אסור לסגור עימו את החלון. לעומתו, חכמים מתירים בכל מקרה, מכיוון שמותר להוסיף אוהל על בניין. הפקק, לענייננו, הוא האוהל, והגג הוא הבניין. יוצא מכאן, כי מותר לבנות בשבת אוהל עראי על גבי בניין, וכפי שעולה מהמשך הסוגייה, מותר להקים כלי שהורכב כבר מערב שבת.

הרמב"ם פוסק במשנה תורה כי אסור לבנות בשבת אוהל עראי לכתחילה מחשש שמא יגיס ליבו, ומכאן והלאה יבוא לידי בניית אוהל קבע:

העושה אהל קבוע חייב משום בונה, לפיכך אין עושין אהל עראי לכתחלה ולא סותרין אהל עראי, גזירה שמא יעשה או יסתור אהל קבוע, ואם עשה או סתר אהל עראי פטור, ומותר להוסיף על אהל עראי בשבת, כיצד? טלית שהיתה פרוסה על העמודים או על הכתלים והיתה כרוכה קודם השבת אם נשאר ממנה גג טפח מתוח הרי זה מותר את כולה בשבת עד שיעשה אהל גדול וכן כל כיוצא בזה. (רמב"ם הלכות שבת פרק כב הלכה

אולם, אם יש אוהל ארעי המוכן וכרוך כבר מערב שבת, מותר לפתוח את הכריכה, לפרוס את הבד ולהשתמש באוהל.

האוסרים שימוש במטרייה בשבת

בהמשך הפרק, הרמב"ם קובע כי מותר לחבוש כובע המקיף את הראש, אף כאשר תיתורת הכובע מצילה על הגוף: "כובע שעושין על הראש ויש לו שפה מקפת שהיא עושה צל כמו אהל על לבוש מותר ללבשו". אולם, אם שולי הכובע המגינים על הגוף עשויים מחומר קשיח כגג – אסור לחבוש את הכובע בשבת, מכיוון שהוא משמש אוהל ארעי ויש חשש שמכאן והלאה יבוא לבנות אוהל קבע: "ואם הוציא מן הבגדים סביב לראשו או כנגד פניו כמו אהל והיה מהודק על הראש והיתה השפה שהוציאה קשה ביותר כמו גג אסור מפני שהוא עושה אהל עראי". (רמב"ם הלכות שבת פרק כב הלכה לא)

רבי אברהם דנציג, בעל 'חיי אדם', מסייג את הקביעה כי מגבעות מסוגים שונים הן אוהל, שכן אין להן מחיצות, אולם אף הוא אוסר לחובשן בשבת אם הן משמשות להצל על ראשו. הוא אף אוסר לאחוז ביד שמשייה או מטרייה:

אף על גב דאין אוהל בלא מחיצות מכל מקום אם נעשה לצל אסור ולכן יש אוסרין ליתן בראשו בשבת ברייטל או קאפלוש כיון שבולט טפח וכל שכן דאסור להחזיק בידו להיות לצל על הראש מה שקורין דעכיל או פרסאניק להציל מן הגשמים או מן החמה שהרי עושה אוהל בתחלה. (חיי אדם שבת ומועדים מ"ב)

הראשון לציון, הרב עוזיאל, מחלק אומנם בין שמשייה הקבועה בקרקע לבין כובע המאהיל על הראש ועל הבגדים, אך גם לתפיסתו שניהם אסורים בשבת מדרבנן. הוא מודע להיתרו של בעל תפארת ישראל, הרב ישראל ליפשיץ, אך מסתייג מן הטעמים שהביא להיתר:

בפירוש הלכה זו נחלקו הראשונים ז"ל, הרי"ף והרמב"ם ומרן ז"ל סוברים שאם יש בגג טפח אפילו אם כרוך עליה חוט או משיחה מותר לנטותה. הרא"ש ז"ל פוסק דאפילו אם יש בגג טפח ואפילו היתה כרוכה כולה, מותר לנטותה ביום השבת, כשהיה עליה חוט או משיחה מערב שבת, בשמשיה שיש חוט או מכשיר עשוי לכך לפתוח ולסגור, לדעת הרא"ש ודעימיה, אפילו אם היתה סגורה כולה, ואפילו יהיה בגג טפח בפתיחתה מותר לפתחה בשבת, ואפילו לדעת הרי"ף והרמב"ם ומרן מותר לפותחה, הואיל והיא תמיד פתוחה ברוחב יותר מטפח בראשה (...). אולם אחרי ההתבוננות נראה שאין הנדון דומה לראיה: בשמשיה שהיא עומדת בארץ וראשה למעלה ובשעה שמרים אותה ופותחה על ראשו הוא עושה אותה אהל בזה אסור לכל הדעות... וכן פסק מרן ז"ל: כובע שהוא מתפשט להלן מראשו טפח אסור

להניח בראשו אפילו בבית משום אהל (או"ח סי' ש"א סעיף מ') והוא הדין לשמשיה אף על גב שהיא פתוחה טפח מערב שבת כיון שלא היתה משמשת לאהל עד שהרימה ונתנה על ראשו דמי לסיאנא [כובע מלבד] ואסור מדרבנן משום עושה אהל עראי בתחלה. התפארת ישראל כתב עוד נמוקים להתיר באסור זה שהוא דרבנן משום פסידא דמלבושים ומשום כבוד הבריות לילך בבגדים מלוכלכים, ואם תמצי לומר שלא ילך אין לך צער גדול מזה. ולעניות דעתי איני מוצא סיפוק בנמוקים אלה להתיר, לפי שבאמת אין כל המלבושים נפסדים מסבת הגשמים ואין האדם מתבזה כשבגדיו רטובים בימי הגשמים, אמנם יש שהגשמים שוטפים במדה מרובה ומפסידים את המלבושים וחודרים עד הבשר אבל בזמן כזה כל בני אדם נמנעים מלכת ברחובות אפילו בחול, ואין כל סברא להתיר אפילו איסור דרבנן מפני כך. אולם אף על פי שלדעתי אין מקום להורות היתר בדין פתיחת השמשיה ופריקתה בשבת ויום טוב, הואיל והתפארת ישראל מתירו אין אנו יכולים למחות בידיהם של הנוהגים היתר במקום המעורב. (שו"ת פסקי עוזיאל בשאלות הזמן סימן יח)

הרב משה פיינשטיין אוסר אף הוא, מתוך שהוא משווה בין אוהל קטן, כובע עם שוליים ומטרייה:

אהל טפי [קטן] אסור אפילו בלא עשיית דפנות, פשוט שהוא כנעשה לצל כהא דדיכרי דרב הונא שהביאו. אבל יש להסתפק אם אסרו לגמרי בלא דפנות כיון דמתכוין להאהל, או שדפנות בעינן גם בזה אלא שאסור אף כשאינו עושה עתה גם הדפנות כפשטות לשון התוספות דאסור אפילו בלא עשיית דפנות, דרק על זה אית להו ראייה מדיכרי דר"ה שהיו שם דפנות עשויות מכבר. וכן משכתב התוספות ביצה דף ל"ב ע"ב ד"ה מלמטה בהא דפרונקא אכוליה כובא בשבת דף קל"ט ע"ב אף שהוא רק לכסוי דהואיל ורחב הכובא יותר מדאי נעשה כאהל, שהוא עוד דבר שדמי לאהל טפי, הרי נמי איירי באיכא דפנות אך שהן עשויות מכבר וצריך עיון בכוננתם. אבל לדינא אסור כשנעשה לצל כדאיתא בט"ז סימן שט"ו ס"ק י"א דבזה תירץ הא דאסרו להניח בראשו כובע שמתפשט להלן מראשו טפח בסימן ש"א סעיף מ' וגם המג"א בסימן ש"א ס"ק נ"א עיין שם, ומטעם זה יש איסור אהל באמברעלאס [מטרייה]. (שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ו סימן כב)

המתירים שימוש במטרייה בשבת

ראשית כל, נביא את דברי הבבלי במסכת שבת (קלח ע"א): "טלית כפולה לא יעשה. ואם עשה פטור אבל אסור. היה כרוך עליה חוט או משיחה מותר לנטותה לכתחילה". מן הגמרא עולה,

כי אסור מדרבנן להכין אוהל כמטלית הפרוסה על חבל בשבת, אולם אם הכינה מבעוד יום מכווצת מותר לפרוס אותה בשבת ולשהות תחתיה.

הרב שלמה זלמן אוירבך מתיר שימוש במטרייה שנפתחה מערב שבת, במקום שיש בו ערוב, ואיננו חושש למראית עין:

וכן לא חשו בנשיאת פאריסא"ל [מטרייה] שמא יסגרנו דאסור משום סתירה (...) דהא לא גרע מפאריסא"ל שהכרעת האחרונים היא שאם הוא פתוח מאתמול מותר לנושאו במקום שיש עירוב ולא חיישינן למראית עין כמבואר בפרמ"ג סי' ש"א ובעוד גדולי המחברים. (שו"ת מנחת שלמה תניינא ב-ג סימן כו)

החתם סופר אף טוען כי מטרייה אינה אוהל כלל וכלל, מכיוון שאינה בנויה כאוהל ואינה משמשת כאוהל. היא נישאת ביד ואיננה בנויה על הקרקע ואין לה דפנות ארוכות. הוא מתיר להשתמש בה בשבת, אף על פי שאין זה מן הראוי:

יען ראיתי (...) אודות הפאראסאל [מטרייה] שחושש להם מחיוב חטאת לשיטת הריף. ולאחר העיון הדק היטב אומר אני, בודאי לישא פאראסאל בשבת לאו משנת חסידים היא ושומר נפשו ירחק ממנו. אבל מכל מקום לפי עניות דעתי איננו כמו שחשב הגאון זצ"ל (...) ולמדתי מהירושלמי הזה ג' טעמים שלא יהיה בפאראסאל שום נדנוד איסור מן התורה על כל פנים. דהוי ליה בנין לשעה שהוא עשוי מתחילה לבנותו ולסותרו לשעתו ולחזור (...) וכיוון שכן הלכה דבניין העשוי לשעתו אינו בניין א"כ האי פאראסאל עשוי לשעה כמובן (...) דלא מצינו כיוצא בזה במקדש שיהיה האוהל עובר ממקום למקום ע"י אדם הנושאו בעצמו (...) שאין אוהל דאורייתא אלא כשמחיצות מגיעות לארץ כמו שהיה במשכן (...) וכיוון שזכינו לדין שאיננו דאורייתא, אם כן ממילא אפילו אסורא דרבנן ליכא! ועל כן קרוב לומר שאפילו מדרבנן שרי [מותר] ואם כן לכל הפחות מותר לפותחם ע"י גוי ואין להרעיש העולם בשביל זה. (שו"ת חתם סופר אורח חיים חלק א' ע"ב)

גם הרב יוסף משאש (שו"ת מים חיים ח"א סימן קמד) מתיר להשתמש במטרייה בשבת, אך ממליץ להימנע מכך כדי לצאת ידי דעת המחמירים:

אף שהדעת מסכמת שהוא היתר גמור כאשר יראה המעיין בכל הראיות האוסרין והמתירין עיון דק. וכל העם מקצה נהגו בו היתר גמור לפתחו ולסגרו כמעשהו בחול ממש. ואין למחות בידם כלל אפילו לא בעקימת שפתיים כי יש להם על מה שיסמוכו. ואך ירא שמיים ראוי לו שיסבול מעט צער ויצא ידי כולם, ועליו תבוא ברכת הטוב.

בעל פרי מגדים מבחין בין מטרייה שיש לקשור בה קשרים על מנת שתישאר פתוחה, כאוהל ממש, לבין כזאת שאינה מצריכה קשירה, כמו המטריות שלנו, שאותן הוא מתיר לפתוח בשבת:

גגין שנושאים בגשמים אפשר גרע מכאן דהני אין צורך לעשות כלום כי אם הפשיטה והכפילה. מה שאין כן בגגין צריך לקשר קצת הרצועות וכדומה. (פרי מגדים אשל אברהם שטו ס"ק ח)

סוגיית מראית העין

החשש מפני מראית העין נלמד מהפסוק "והייתם נקים מה' ומישראל" (במדבר לב:כב). תכלית החשש היא שמא ייחשד אדם כי עבר חלילה על איסור, וייטעו לחשוב האחרים כי המעשה שעשה מותר. בשל החשש הזה אסור למשל לאכול בשר עוף בחלב שקדים או ללבוש בגד משי עם בגד צמר ועוד.

על פי הבבלי במסכת שבת (דף סד ע"ב ובמקבילות), אסור לעשות דבר האסור משום מראית עין אף בסתר: "אמר רב יהודה אמר רב: כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין - אפילו בחדרי חדרים אסור". הרמב"ם והשולחן ערוך מביאים שניהם דוגמה למראית עין מבגדים וממגבת שנרטבו בשבת:

א) רמב"ם הלכות שבת פרק כב הלכה כ

מי שרחץ במים מסתפג באלונטיתו ומביאה בידו ואין חוששין שמא יסחוט. וכן מי שנשרו כליו [בגדיו] במים מהלך בהן ואין חוששין שמא יסחוט. ואסור לו לשטחן ואפילו בתוך ביתו גזירה שמא יאמר הרואה הרי זה כבס כסותו בשבת ושטחה ליבשה. וכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור.

ב) שו"ע או"ח סימן שא סעיף מה

מי שנשרו כליו במים הולך בהם ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה ולא ישטחם לנגבם מפני מראית העין שלא יחשדוהו שכבסן בשבת ואפילו בחדרי חדרים שאין שם רואים אסור ולא אסרו אלא לשטחן בשבת אבל אם שטח מערב שבת כלים המכובסים אינו חייב לסלקן בשבת.

שניהם גם יחד קובעים כי אסור לתלות את הכבסים הרטובים בבית פנימה או מחוצה לו שמא יחשוד משהו שאלה כובסו בשבת. לעומתם, המשנה ברורה מסייג את האיסור הגורף של הרמב"ם והשו"ע, וקובע כי ההימנעות ממראית העין בחדרי חדרים היא רק באיסורי דאורייתא ולא באיסורי דרבנן, בשעה שבפרהסייה יש להימנע גם באיסורי דרבנן:

בחדרי חדרים - הטעם דלא חלקו חכמים בתקנתן. כתבו התוספות והרא"ש דוקא במקום שיש חשש שיחשדוהו הרואים שעשה איסור דאורייתא כגון כאן בכיבוס בזה אסור אפילו בחדרי חדרים משאין כן בדבר שהוא איסור דרבנן אפילו למה שיסברו

הרואים לא החמירו לאסור בזה כי אם בפרהסיא והובא דבר זה במ"א וט"ז ושאר
אחרונים. (משנה ברורה קסה)

וכן סובר גם בעל כף החיים, הרב יעקב חיים סופר:

ואפי' בחדרי חדרים וכו' זה אמרינן דוקא במקום שיש חשש איסור דאורייתא כגון כאן
בכיבוס... אבל באיסור דרבנן בחדרי חדרים היכא דאין שייך מראית העין לא גזרו. (רסא)

ומה בדבר נשיאת מטרייה בשבת? האם יש בכך משום מראית עין של מלאכה האסורה
בשבת?

אף על פי שהן בעל שיערי תשובה הן הנודע ביהודה טוענים שמעיקר הדין אפשר להתיר להשתמש
במטרייה שנפתחה מערב שבת משום שהכלי כבר היה מוכן מערב שבת ואין המדובר בבנייה חדשה
כלל, מכל מקום הם מוצאים לנכון לאסור זאת עקב מראית עין: שמא יחשבו שפתח את המטרייה
בשבת ועבר בכך על איסור בונה. וזו לשון שיערי תשובה:

בענין נשיאת פערסאל [מטרייה] בשבת והוא כלי העשוי להגן בחמה מפני החמה
ובגשמים מפני הגשמים והוא מאהיל על ראש האדם ויש לו בית יד וקרסיים ולולאות
לפתחו ולמותחו ולסגרו כרצונו... שהוא ערוך מאתמול ועתה כשמניחו על ראשו
אינו עושה אוהל חדש ויש לדון בו לאיסור ולהיתר אך כיון שאינו יודע אם ערכו
מאתמול יש לאסור בודאי מדרבנן משום מראית עין ובפרט בדור הזה דנפשי שאין
בני תורה... אבל אם לא הוי ערוך מאתמול ופתחו בשבת א"כ עושה המחיצות בשבת
ודאי אסור. (שיערי תשובה סימן שא ס"ק)

וכך כתב הנודע ביהודה: "מפני מראית עין יש לאסרו כי מי יודע אם ערכו מאתמול ובפרט
בדור יתום הזה שנפשי אינן בני תורה יותר מבני (העיר הנקראת) בשכר". (שו"ת נודע
ביהודה מהדורא תניינא - אורח חיים סימן ל)

את סיכום הדעות הציג הרב עובדיה יוסף בשו"ת יחווה דעת:

במסכת שבת דף קלז ע"ב מבואר, שאסור לעשות אהל עראי בשבת. ולפי דעת הרי"ף
איסור זה הוא מן התורה. הרמב"ם (בפרק כ"ב מהלכות שבת הלכה כז) כתב, שאיסור
זה הוא מדרבנן. ומכאן למדן הגאון רבי דוד פארדו בשו"ת מכתם לדוד (חלק אורח
חיים סימן א), והנודע ביהודה לאסור פתיחת מטרייה בשבת ולנושאה מעליו כדי
להגן מפני הגשמים, שהרי זה כעושה אהל עראי בשבת. ולא עוד אלא שאפילו אם

היתה פתוחה מערב שבת, כיון שהוא נושאה עליו בשבת נמצא שהוא מאהיל והרי הוא בכלל עושה אהל עראי בשבת שאסור. ועל כל פנים יש איסור בדבר משום מראית העין, כי הרואה אותו נושא מטרייה בשבת יבוא לחוש שפתח אותה בעצם יום השבת. ואפילו באיסור דרבנן יש לחוש למראית העין. ואמנם בשו"ת חתם סופר (חלק או"ח סימן עב) כתב לחלוק על הנודע ביהודה הנ"ל, וכתב, שרוב העולם במדינתו נוהגים להקל לשאת המטרייה בשבת, והטעם משום שאין זה אלא בנין לשעה. רבים חלקו על החתם סופר, ביניהם תהלה לדוד, הגאון רבי יוסף שאול נתנזון, לשד השמן ורבי יוסף צבי הלוי. לעומת זאת, ומרן החיד"א בברכי יוסף כתב, שמצא בשו"ת גבעת פנחס כתיבת יד, להגאון רבי פנחס עניו, שאסור לפתוח המטרייה בין בשבת בין ביום טוב, אבל אם היתה פתוחה מערב שבת, ורוצה להגביה אותה ולנושאה עליו, במקום שיש ערוב לרשות הרבים, יש להקל גם בשבת. אבל הגאון רבי מרדכי כרמי, הגאון רבי יוסף חיים והמשנה ברורה כתבו לאסור. (שו"ת יחיה דעת חלק ב סימן מג (סיכום))

אומנם הנודע ביהודה טען שאיסור נשיאת המטרייה הוא מדרבנן ולכן יש לאסור שימוש במטרייה שנפתחה מערב שבת מפני מראית עין, הרי שהחתם סופר פסק להקל ולהתיר, מכיוון שמטרייה איננה אלא בניין לשעה. וכן פסק הברכי יוסף שהביא את דברי הגאון רבי פנחס עניו. על עמדה זו חלקו תהלה לדוד, הגאון רבי יוסף שאול נתנזון, לשד השמן, רבי יוסף צבי הלוי, רבי מרדכי כרמי, הגאון רבי יוסף חיים והמשנה ברורה.

סיכום

רוב האוסרים על שימוש במטרייה בשבת במקום שיש בו ערוב עושים זאת משתי סיבות: מפני החשש שיבוא לבנות בניין קבע והחשש ממראית עין. הגמרא במסכת שבת והרמב"ם בהלכות שבת קובעים שמותר להוסיף על אוהל ארעי בשבת, אם האוהל כבר קיים ויש רק להתקינו. אם מטרייה דומה לאוהל, הרי שהיא דומה לאוהל ארעי ולא לאוהל קבע. לדעתי, אין בימינו ממש בחשש שאדם יבוא לבנות אוהל קבע. אנו חיים בסביבה בנויה והסיכוי שמישהו יבנה בשבת ואף ביום חול נמוך ביותר.

הרמב"ם, חיי אדם, פסקי עוזיאל, אגרות משה ופוסקים נוספים מציינים בדבריהם שמגבעת ומטרייה אינן אוהל ארעי ממש הן במראה הן בשימוש, ולמרות זאת אוסרים אותה. מעניין לציין שפוסקים אלה אף אוסרים להשתמש במגבעת בעלת תיתורה - דבר המותר כיום לדעת כולם.

שאלת מראית העין דורשת התייחסות, במיוחד כשעין הציבור בוחנת באופן מיוחד את חברי תנועתנו. האיסור על שימוש במטרייה משום מראית עין, גם במטרייה שנפתחה מבעוד יום,

משותף לנודע ביהודה, לשערי תשובה ולמנחת שלמה. לעומתם חתם סופר, מים חיים ופרי מגדים מתירים לכתחילה להשתמש במטרייה בשבת, משום שלדידם היא אף אינה אוהל ארעי, ועל אחת כמה וכמה אם היא נפתחה מערב שבת או בידי גוי.

יחד עם זאת, שימוש במטרייה בשבת נחשב כיום בעיני האדם הדתי לסממן חילוני מובהק, אף על פי שרוב החילונים אינם מודעים כלל וכלל לאיסור הזה. משום שמראית עין היא סיבה כבדת משקל, עלינו לשאול אם יש להתיר מעשה הנתפס כך. ייתכן שראוי לשמור על נראות שמרנית, כדי להשאיר את הפן המחדש של תנועתנו לעניינים כבדי משקל שבהם החידוש נותן מענה לעולות חברתיות.

עם זאת, נראה לי שפשוט להתיר שימוש במטרייה בשבת במקום שיש בו ערוב, במיוחד במטרייה שנפתחה והוקצתה לכך מערב שבת, על מנת להתרחק מאיסור דאורייתא. יתר כל כן, אולי דווקא מוטל עלינו, כתנועת המסורת והחידוש, להתיר להשתמש בשבת במטרייה, שכן התנועה המסורתית היא ה'בית' להיתרים שכאלה, המאפשרים תנועה קדימה במקום שבו אין עיקרי היהדות עומדים על הפרק. נוסף על כך, גם מי שיפתח מטרייה בשבת, ולא ישתמש במטרייה הפתוחה מערב שבת, לא יעבור על איסור דאורייתא, ועל כן, גם מראית עין של ממש אין כאן.

הלכה למעשה

מותר לפתוח מטרייה בשבת במקום שיש בו ערוב. יחד עם זאת, רצוי לשקול היטב כל מקרה לגופו ובמקום שבו רוב שומרי השבת נמנעים משימוש במטרייה, עדיף להימנע מכך, כדי לשמור על שכנות טובה וכדי שלא להיכשל באיסור 'לא תתגודדו'.

שנזכה לגשמים בעתם,

הרבה מיכל שורץ

תשרי תשפ"א

בהסכמת:

הרב שלמה זכרוב

הרב גיל נתיב

הרב פרץ רודמן

הרב ארי חסיד

הרבה מיכל שורץ

מתנגדת:

הרב דיאנה וילה